

HOVEDDEL II: OVERSIKT OG ANALYSER

De ulike økonomiske oversiktene for økonomiplanen er tatt inn i hoveddel VI i rosa bok og kommenteres ikke nærmere her. I hoveddel I i rosa bok fremgår de obligatoriske skjemaene etter gjeldende forskrifter om årsbudsjett. I rosa bok hoveddel II er det i tillegg tatt inn økonomiske oversikter for drift og investering, jf. budsjettforskriftens vedlegg 3 og 4.

2.1 Basis netto driftsutgifter

Basis netto driftsutgifter er et uttrykk for hva det koster å opprettholde dagens virksomhet uten å foreta endringer i standard eller aktivitetsnivå. Basis driftsutgifter vil dermed være budsjettet i 2018 korrigert for helårsvirkninger av lønnsoppgjør og pensjon, tiltak som settes i gang eller som er vedtatt satt i gang i 2018, samt endringer som kommer som en følge av endringer i rammevilkårene mv. Videre er ekstraordinære forhold i driftsbudsjett 2018 trukket ut fra basis drift.

Tabell 2.1.1 Konsekvensjustert budsjett, basis netto driftsutgifter 2019-2022 (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
10. Politiske styringsorganer mv.	13 372	11 533	12 917	11 533
11. Adm. og fellesutgifter	164 522	165 341	165 341	165 341
20. Barnehage	236 316	236 319	236 319	236 319
30. Undervisning	446 734	444 397	444 168	444 168
40. Pleie- og omsorg	470 062	467 045	463 908	460 771
50. Barne- og ungdomsvern	73 272	73 272	73 272	73 272
51. Sosiale tjenester	85 744	85 372	85 372	85 372
52. Helsestasjoner	21 518	21 628	21 959	21 959
55. Kultur	44 622	43 814	43 814	43 814
56. Kulturskole	7 431	7 431	7 431	7 431
57. Bibliotek	7 992	7 992	7 992	7 992
60. Brann	22 458	22 458	22 458	22 458
61. Landbruk	6 836	6 836	6 836	6 836
62. Teknisk drift	40 397	40 446	40 446	40 446
62. Teknisk drift (VAR)	0	0	0	0
63. Kart og byggesak	2	1 672	1 672	1 672
63. Kart og byggesak (Byggesak)	0	0	0	0
70. Kemnerkontoret	2 482	2 482	2 482	2 482
71. Servicesenter	9 073	9 073	9 073	9 073
80. Renhold	54 323	55 061	55 061	55 061
81. Bygg og eiendom	77 095	79 419	78 757	78 616
82. Matproduksjon	19 771	19 771	19 771	19 771
87. Overføringer	29 889	29 990	29 328	29 328
88. Tilleggsbevilgninger	104 547	104 547	104 547	104 547
89. Felles motpost kalkulerte poster mv.	-41 289	-46 063	-53 335	-56 636
Sum netto driftsutgifter	1 897 202	1 889 873	1 879 625	1 871 662

Tabellen over viser hvordan kommunens netto driftsutgifter vil utvikle seg dersom det ikke iverksettes nye tiltak i løpet av perioden. Dette uttrykket for basis netto driftsutgifter (inklusive sosiale utlån) er grunnlaget når de respektive budsjetttrammer for virksomhetsområdene settes opp, jf. tabellen i del 2.2, som begynner på neste side.

2.2 Driftstiltak 2019 - 2022

I tabellen under er det listet opp nye driftstiltak som foreslås i økonomiplanperioden, det vil si de tiltak som utgjør endringer i forhold til basis drift. I oppstillingen inngår både tiltak som belaster driftsrammen og tiltak som frigjør midler i rammen.

Tabell 2.2.1 Driftstiltak 2019-2022 (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Basis netto driftsutgifter	1 897 202	1 889 873	1 879 625	1 871 662
DRIFTSTILTAK				
10. Politiske styringsorganer mv.				
Reduksjon i driftsutgifter	-56	-56	-56	-56
Sum	-56	-56	-56	-56
11. Adm. og fellesutgifter				
Inndragelse av lønnsmidler	-1 872	-2 172	-2 172	-2 172
Sykkeltiltak i Brumunddal og Moelv, jf. f.sak 116/2018	345	0	0	0
Sum	-1 527	-2 172	-2 172	-2 172
20. Barnehage				
Økte utgifter pga. redusert foreldrebetaling	1 862	1 862	1 862	1 862
Økt tilskudd til private barnehager	3 000	3 000	3 000	3 000
Økt foreldrebetaling fra 1.8.2019	-175	-385	-385	-385
Reduksjon i driftsutgifter	-490	-490	-490	-490
<u>208 Furnes, Kylstad og Simenstua barnehage</u>				
1 årsverk barnehagelærer ved Simenstua barnehage	504	504	504	504
Sum	4 701	4 491	4 491	4 491
30. Undervisning				
Økning i antall elever	2 252	2 252	2 252	2 252
Fjerning av samlingsstyrergodtgjøring	-630	-630	-630	-630
Reduksjon i driftsutgifter	-225	-225	-225	-225
<u>326 Stavsberg skole</u>				
0,2 årsverk økt administrasjonsressurs	160	160	160	160
<u>342 Voksenpedagogisk senter</u>				
Inndragelse av 1 årsverk lærer fra 1.1.2019	-750	-750	-750	-750
Inndragelse av 1 årsverk lærer fra 1.8.2019	-300	-750	-750	-750
Inndragelse av 1 programrådgiver fra 1.1.2019	-550	-550	-550	-550
Inndragelse av 1 programrådgiver fra 1.8.2019	-230	-550	-550	-550
2 årsverk lærere pga. økt antall grunnskoleelever	1 658	1 658	1 658	1 658
Reduksjon i driftsutgifter Voksenpedagogisk senter	-65	-65	-65	-65
<u>343 PPT</u>				
0,3 årsverk økt ledelsesressurs PPT	255	255	255	255
Økte refusjonsinntekter på PPT	-69	-69	-69	-69

	2019	2020	2021	2022
<u>399 Ufordelt undervisning</u>				
Realfag	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	2 506	1 736	1 736	1 736
40. Pleie og omsorg				
<u>401 Omsorgsdistrikt Moelv</u>				
Styrking av hjemmetjenesten	1 200	1 200	1 200	1 200
Økte utgifter til driftskontoen BPA	253	253	253	253
Overført ansvaret for transport til AO-senteret	-780	-780	-780	-780
<u>405 Omsorgsdistrikt Nes</u>				
Økte utgifter nytt bofellesskap Byporten sør	13 104	14 518	14 518	14 518
Økt ramme langturnus	417	834	1 112	1 112
Overført ansvaret for transport til AO-senteret	-1 440	-1 440	-1 440	-1 440
Driftsutgifter bofellesskap Storgata 44	229	229	229	229
<u>407 Omsorgsdistrikt Brumunddal</u>				
Overført ansvaret for transport til AO-senteret	-340	-340	-340	-340
Styrking av hjemmetjenesten	1 200	1 200	1 200	1 200
<u>423 AO-senter</u>				
Overført ansvaret for transport fra omsorgsdistriktene	2 560	2 560	2 560	2 560
Reduserte transportutgifter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Husleie	300	600	600	600
<u>449 Pleie- og omsorgsformål – ikke fordelt enheter</u>				
Aktivitetstilbud for hjemmeboende demente	1 000	1 000	1 000	1 000
Tilskudd til nye dagplasser for demente	-500	-500	-500	-500
Økte utgifter bredbånd og TV i sykehjem	1 000	1 000	1 000	1 000
Økt tilskudd ressurskrevende tjenester Byporten sør	-7 252	-9 654	-9 654	-9 654
Sum	9 951	9 680	9 958	9 958
50. Barne- og ungdomsvern				
Reduksjon i driftsutgifter	-356	-356	-356	-356
Refusjon for 5 % adm. utgifter fra barnevernvakta	-335	-335	-335	-335
Økte utgifter ny interkommunal barnevernvakt	1 010	1 010	1 010	1 010
Sum	319	319	319	319
51. Sosiale tjenester				
Reduksjon i driftsutgifter	-453	-453	-453	-453
1 årsverk fagarbeider/veileder ved Arbeidssentralen	595	595	595	595
Sum	142	142	142	142
52. Helsestasjoner				
Reduksjon i driftsutgifter	-101	-101	-101	-101
Sum	-101	-101	-101	-101
55. Kultur				
0,5 årsverk vaktmester Prøysenhuset	220	220	220	220
0,2 årsverk kafémedarbeider Prøysenhuset	114	114	114	114
Økte inntekter Prøysenhuset	-114	-114	-114	-114
0,75 årsverk tilsynsvakt Moelvhallen m/svømmebasseng	401	401	401	401
1,26 årsverk tilsynsvakter svømmehall Brumunddal	636	636	636	636

	2019	2020	2021	2022
0,24 årsverk tilsynsvakt overført fra Br.dal ungdomsskole	120	120	120	120
Billettinntekter i svømmehallene i Moelv og Brumunddal	-700	-700	-700	-700
Tilskudd til folkehelseiltak i fjellet	260	260	260	0
Reduksjon i driftsutgifter	-209	-209	-209	-209
Sum	728	728	728	468
56. Kulturskole				
Reduksjon i driftsutgifter	-36	-36	-36	-36
Sum	-36	-36	-36	-36
57. Bibliotek				
Reduksjon i innkjøp av medier og redusert aktivitet	-39	-39	-39	-39
Sum	-39	-39	-39	-39
60. Brann				
Reduksjon i driftsutgifter	-111	-111	-111	-111
Sum	-111	-111	-111	-111
61. Landbruk				
Reduksjon i driftsutgifter	-32	-32	-32	-32
Sum	-32	-32	-32	-32
62. Teknisk drift				
Reduksjon i driftsutgifter	-889	-889	-889	-889
1,4 årsverk fagarbeider park	700	700	700	700
Økt vedlikehold kommunale veger	1 740	0	0	0
Sum	1 551	-189	-189	-189
62. Teknisk drift VAR				
<i>VANN</i>				
0,5 årsverk trainee ingeniør VA	250	250	250	250
Reduksjon i driftsutgifter	-250	250	250	250
Økte utgifter til kjøp av vann fra Hias IKS	238	238	238	238
Kjøp av vann fra Lillehammer kommune	72	72	72	72
Generell prisvekst	321	321	321	321
Reguleringspremie KLP	-8	-8	-8	-8
Endret avgiftsgrunnlag	-623	-623	-623	-623
Sum	0	0	0	0
<i>AVLØP</i>				
0,5 årsverk trainee ingeniør VA	250	250	250	250
Reduksjon i driftsutgifter	-250	-250	-250	-250
Økte utgifter til Hias IKS	4 785	4 785	4 785	4 785
Generell prisvekst	403	403	403	403
Reguleringspremie KLP	-9	-9	-9	-9
Endret avgiftsgrunnlag	-5 179	-5 179	-5 179	-5 179
Sum	0	0	0	0
<i>SEPTIK</i>				
Økte transport- og leveringsutgifter	4	4	4	4
Endret avgiftsgrunnlag	-4	-4	-4	-4
Sum	0	0	0	0

	2019	2020	2021	2022
RENOVASJON				
Økte utgifter til Sirkula IKS	7 275	7 275	7 275	7 275
Reguleringspremie KLP	-1	-1	-1	-1
Endret avgiftsgrunnlag	-7 274	-7 274	-7 274	-7 274
Sum	0	0	0	0
70. Kemnerkontoret				
Reduksjon i driftsutgifter	-13	-13	-13	-13
Sum	-13	-13	-13	-13
71. Servicesenteret				
Reduksjon i driftsutgifter	-56	-56	-56	-56
Sum	-56	-56	-56	-56
80. Renhold				
Reduksjon i driftsutgifter	-267	-267	-267	-267
Reduserte vikarutgifter	-258	-258	-258	-258
Redusert refusjon fra staten for renhold i Nav-bygget	90	90	90	90
1 årsverk renhold flerbrukshall Stavsberg	0	550	550	550
0,24 årsverk renhold nye omsorgsboliger Tømmerli BOA	182	182	182	182
0,32 årsverk renhold Strandsagvegen 3	290	290	290	290
0,07 årsverk renhold Gründerparken	50	50	50	50
0,03 årsverk renhold dagsenter Moelv	47	47	47	47
0,06 årsverk renhold gymsal Kilde skole	45	45	45	45
0,05 årsverk renhold Drengestua	45	45	45	45
0,06 årsverk renhold Brumunddal Motorsenter	50	50	50	50
1,64 årsverk renhold flerbrukshall/svømmebasseng Moelv	1 190	1 190	1 190	1 190
Inndragelse av 0,47 årsverk renhold gamle Moelvhallen	-140	-140	-140	-140
0,35 årsverk renhold svømmebasseng Brøttum	0	0	260	260
Sum	1 324	1 874	2 134	2 134
81. Bygg og eiendom				
Reduksjon i driftsutgifter	-372	-372	-372	-372
Økt vedlikehold kommunale bygg	1 575	1 575	1 575	1 575
Riving av bygg	250	250	250	250
Reduserte utgifter kommunale avgifter	-900	-900	-900	-900
Sum	553	553	553	553
82. Matproduksjon				
0,65 årsverk kokk	315	315	315	315
Reduksjon sykevikarbudsjett	-55	-55	-55	-55
Økt inntekt matsalg	-375	-375	-375	-375
Økt bruk av lokalprodusert mat	225	225	225	225
Reduksjon lønnsbudsjett	-110	-110	-110	-110
Reduksjon i driftsutgifter	-95	-95	-95	-95
Sum	-95	-95	-95	-95
Sum netto driftstiltak	19 712	16 623	17 161	16 901
Sum netto driftsutgifter	1 916 914	1 906 495	1 896 786	1 888 563

2.3 Investerings tiltak 2019 - 2022

I tabellen under er det listet opp brutto investeringstiltak som foreslås i perioden. Investeringsprosjekt hvor virksomhetsområdene selv overfører driftsmidler er avmerket med *).

I bestemmelsene for budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet og notat fra Foreningen for god kommunal regnskapsskikk (GKRS) er det fastsatt at budsjettskjema 2B skal vise brutto investeringsutgifter, mens budsjettskjema 2A (VO 90) skal vise finansieringen av investeringene og i tillegg andre sentrale utgifter og inntekter i investeringsbudsjettet.

Tabell 2.3.1 Investerings tiltak 2019-2022 (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022	
INVESTERINGSTILTAK					
11. Adm. og fellesutgifter					
Innkjøp av IKT-utstyr	2 000	2 000	2 000	2 000	50300
IKT-utstyr felles	0	500	500	500	50301
Arealplanlegging	300	300	300	300	50302
Større tomtearealer	0	2 000	2 000	2 000	50303
Mindre tomtearealer	0	700	700	700	50304
Brannpålegg kommunebygget	1 500	0	0	0	50310
Sum	3 800	5 500	5 500	5 500	
20. Barnehage					
Diverse utbedringer barnehager	750	750	750	750	60635
Barnehagetilbud Moelv	0	0	5 000	5 000	60636
Sum	750	750	5 750	5 750	
30. Undervisning					
Stavsberg skole og flerbrukshall	124 600	13 220	0	0	60431
Utbedring basseng Brøttum	25 000	24 000	0	0	60436
Moelvhallen – svømmebasseng og flerbrukshall	5 000	0	0	0	60441
Utbedring lekeapparater	200	200	200	200	60442
Opprusting miljørettet helsevern	5 000	5 000	5 000	5 000	60446
Ombygging av Moelv videregående skole	0	14 000	0	0	60453
Utbedring av toaletter for elevene ved Nes ungdomsskole	700	0	0	0	60454
Sum	160 500	56 420	5 200	5 200	
40. Pleie- og omsorg					
Inventar og utstyr pleie og omsorg	1 750	1 750	1 750	1 750	53703
Investeringer VO 40 ufordelt	750	750	750	750	60750
Ringsaker bo- og aktivitetssenter - utredning	1 000	41 000	66 000	218 000	60805
Utbedring av 26 postkjøkken	2 000	2 000	2 000	2 000	60806
Carporter til hjemmetjenesten	700	700	0	0	60807
Ventilasjonsaggregater bo- og aktivitetssenter	3 500	0	0	0	60808
Utbedring/oppgradering av sykehjem	1 000	1 000	1 000	1 000	60916
Bygging av omsorgsboliger	4 500	0	0	0	60917
Sum	15 200	47 200	71 500	223 500	

	2019	2020	2021	2022	
52. Helsestasjoner					
Utvidelse av Nes helsesenter	6 000	9 000	0	0	60918
Sum	6 000	9 000	0	0	
55. Kultur					
Utendørs kulturarenaer/Prøysen	4 000	4 000	4 000	4 000	61128
Moelv kulturhus, trinn 2	14 430	0	0	0	61142
Belysning Prøysenhuset og langs Prestvegen	750	0	0	0	61143
Inventar og utstyr til basseng i Brumunddal	250	0	0	0	61144
Sum	19 430	4 000	4 000	4000	
60. Brann					
Kjøretøy brann	1 270	770	770	770	54821
Sum	1 270	770	770	770	
62 Teknisk drift (utenfor VAR)					
<u>Bolig</u>					
Næringsområder	500	500	500	500	73051
Tomteutvikling ufordelt	0	0	6 000	10 000	73052
Kval 4	4 000	0	0	0	73056
Frambakkli	1 000	10 500	2 500	0	73057
Næringsområde Rudshøgda - E21	2 500	0	0	0	73058
<u>Veier</u>					
Rehabilitering grøntanlegg	500	500	500	500	70108
Gatelys - styring/ENØK	0	1 500	1 500	1 500	70109
Parkeringsarealer	13 500	12 000	0	0	70114
Gatelys i kommunale boligfelt	1 000	1 000	1 000	1 000	70129
Erstatning grunn/gjerde	500	500	500	500	70130
Utskifting av gatelysmaster	500	500	500	500	70131
Asfaltering grusveger	700	700	700	700	70132
Trafikksikkerhet	1 200	1 200	1 200	1 200	70133
Estetisk opprusting	3 000	2 000	2 000	2 000	70134
Transportmidler - veg*)	300	0	0	0	70135
Større og lettere maskiner - veg*)	1 305	0	0	0	70136
Utstyr/maskiner - park	510	0	0	0	70137
Utbedring av kommunale veger	1 500	1 500	1 500	1 500	70138
Utbyggingsavtaler	1 000	1 000	1 000	1 000	70140
Sentrumstiltak Moelv og Brumunddal	3 000	0	0	0	70143
Utsmykning/belysning/skilt	2 500	0	0	0	70144
Transportmidler - park*)	580	0	0	0	70149
Grunnarbeider/masseflytting Strandsaga	7 000	0	0	0	70150
Infrastruktur veg/VA/strøm Strandsaga	1 000	0	0	0	70151
Garveriparken Moelv	0	3 500	0	0	70153
Parker i Brumunddal og Moelv	7 000	0	0	0	70163
Rehabiliterer bruer	0	1 000	1 000	0	70167
Flomsikring – elveforebygging del 3	0	1 000	6 000	12 000	70172
Elvepromenaden del 4	0	500	3 500	6 000	70173

	2019	2020	2021	2022	
Habitatstiltak Brumunda	3 000	0	0	0	70174
Aktivitetsområder barn/ungdom/eldre	8 000	0	0	0	70175
Oppfølging habitatstiltak	0	2 000	0	0	70176
Gangbruer bystranda	3 000	0	0	0	70177
Veg til nytt boligområde Kval	2 000	2 000	0	0	70179
Maskin/utstyr - vedlikehold parker	950	0	0	0	70180
Kirkevegen - bru over Brumunda	10 000	8 000	0	0	70181
Kunst i ny rundkjøring Moelv	1 500	0	0	0	70182
Strandlinje ved Mjøsparken	9 000	0	0	0	70183
Skibladnerbrygge Brumunddal	6 000	0	0	0	70185
Molo til Skibladnerbrygge	2 000	0	0	0	70186
Gangveg til molo	4 000	0	0	0	70187
Reetablere båthavn Brumunddal	2 000	0	0	0	70188
Veg Pellerviken	4 500	0	0	0	70189
Heving Elvegata	0	1 000	0	0	70190
Infrastruktur Stavsberg skole	1 000	0	0	0	70192
Bru ved Strand Unikorn i Moelv	3 600	0	0	0	70193
Mjøsparken område Odden – pumpehusene	15 000	12 000	0	0	70194
Sum	134 145	64 400	29 900	38 900	
62 Teknisk drift (innenfor VAR)					
<u>Vann</u>					
Transportmidler	400	400	400	400	74004
Sanering vannledninger	7 000	10 000	10 000	10 000	74005
Rehabilitering styring trykkøker/PLS	0	500	500	500	74006
Vannbehandling	0	1 000	1 000	1 000	74007
Rehabilitering maskin/bygg	0	800	800	800	74009
Utbyggingsavtaler	0	3 000	3 000	3 000	74020
Lefsetorget - Kirkenær	0	0	8 500	0	74021
Åsen trykkøker	4 000	0	0	0	74022
Lismarka vann og avløp	3 000	0	0	0	74023
Større maskiner - vann	250	250	250	250	74027
Utstyr og lettere maskiner - vann	100	100	100	100	74028
Rehabilitering trykkøker	500	500	500	500	74031
Holmen grunnvannsanlegg	500	0	0	0	74036
Næringsområder Brumunddal sør/vest	1 800	0	0	0	74055
Inntaksledning Moelv vannverk	12 000	12 000	0	0	74058
Råvannspumpestasjon Moelv	8 000	8 000	0	0	74059
Moelv vannverk	40 000	30 000	0	0	74060
Ledningsanlegg Moelv vannverk	3 000	2 000	0	0	74061
Byggeledelse	2 000	0	0	0	74063
Sanering Kårtorpvegen	5 000	2 500	0	0	74065
VA-avtale Sjusjøen-Moelv, fase 2 - Mesnali vannverk	5 000	15 000	40 000	35 000	74066
Vannledning Næra, trykkøker	5 000	0	0	0	74067
Sanering Industrivegen	0	5 000	5 000	0	74074
Trykkøker Olasvea	2 500	0	0	0	74076
Inntaksledning Mesnali vannverk	0	2 000	2 000	0	74077
Råvannspumpestasjon Mesnali vannverk	1 000	0	3 000	0	74078

	2019	2020	2021	2022	
Vannledning Mesnali vannverk - hovednett	0	2 000	2 000	0	74079
Fløithølen og Mesnali trykkøkere	7 000	0	0	0	74080
VA kryssinger som følge av ny E6	0	0	12 000	0	74082
Sanering Mjøssenteret	0	0	6 000	0	74083
Sanering Skarpsno	3 000	0	0	0	74084
VA til nytt boligområde Kval	1 700	1 700	0	0	74085
Vannledning Neskryset - Fremstad	0	9 500	0	0	74086
Vannledning Fremstad - Botsenden	0	0	9 500	0	74087
VA E21 Rudshøgda	750	0	0	0	74088
Hemma trykkøker	7 000	0	0	0	74091
<u>Avløp</u>					
Transportmidler	400	400	400	400	74004
Sanering avløpsledninger	8 000	10 000	10 000	10 000	74005
Rehabiliter maskin/bygg	0	1 000	1 000	1 000	74009
Utbyggingsavtaler	0	3 000	3 000	3 000	74020
Lismarka vann og avløp	4 000	0	0	0	74023
Større maskiner – avløp	250	250	250	250	74027
Utstyr og letter maskiner - avløp	100	100	100	100	74028
Rehabiliter styring pumpestasjoner/PLS	0	500	500	500	74040
Rehabiliter pumpestasjoner	1 000	1 000	1 000	1 000	74041
ENØK/reanseprosess	0	1 000	1 000	1 000	74042
Næringsområder Brumunddal sør/vest	1 800	0	0	0	74055
Byggeledelse	2 000	0	0	0	74063
Sanering Kårtorpvegen	5 000	2 500	0	0	74065
Sanering Industrivegen	0	2 000	3 000	0	74074
VA kryssinger som følge av ny E6	0	0	6 000	0	74082
Sanering Mjøssenteret	0	0	3 000	0	74083
Sanering Skarpsno	1 000	0	0	0	74084
VA til nytt boligområde Kval	700	700	0	0	74085
VA E21 Rudshøgda	750	0	0	0	74088
Pumpestasjon Hagavika	1 000	2 000	0	0	74089
Sum	146 500	130 700	133 800	68 800	
81. Bygg og eiendom					
Større rehabiliteringsarbeid/utbedring kommunale bygg	3 000	1 000	1 000	1 000	60007
ENØK	2 500	1 000	1 000	1 000	60010
Brannvarsling og nød/ledelys div. bygg	250	250	250	250	60433
Branntiltak	250	250	250	250	60715
Bygging/kjøp av boliger til flyktninger, vanskeligstilte	5 000	5 000	5 000	5 000	61208
Rehabilitering av tak	8 125	5 000	5 000	5 000	61211
Riving av bygg som ikke er i aktiv tjenesteproduksjon	500	0	0	0	61213
Sum	19 625	12 500	12 500	12 500	
82. Matproduksjon					
Produksjonsutstyr	500	500	500	500	53604
Sum	500	500	500	500	

	2019	2020	2021	2022	
87. Overføringer					
Kirkegårdsutvidelse Ringsaker kirke	4 000	0	0	0	80051
Rehabilitering av kirkene	4 500	4 500	4 500	4 500	80052
Sum	8 500	4 500	4 500	4 500	
Sum investeringer	516 220	336 240	273 920	369 920	

2.4 Oversikt årsbudsjett 2019 og økonomiplan 2019 - 2022

Tabellen under viser totalt antall årsverk innenfor de ulike virksomhetsområder. Endringer i personalressursene er beskrevet under de enkelte virksomhetsområder i kapittel 4.

Tabell 2.4.1 Personalressurser (årsverk) 2018–2022

Virksomhetsområde	2018	2019	2020	2021	2022
11 Administrasjon og fellesutgifter	78,79	92,89	92,89	92,89	92,89
20 Barnehage	225,48	233,98	233,98	233,98	233,98
30 Undervisning	617,07	624,86	622,86	622,86	622,86
40 Pleie og omsorg	941,68	953,57	954,47	955,07	955,07
50 Barne- og ungdomsvern	60,75	72,77	72,77	72,77	72,77
51 Sosiale tjenester	33,35	34,35	34,35	34,35	34,35
52 Helsestasjoner	29,19	29,79	29,79	29,79	29,79
55 Kultur	35,59	38,95	38,95	38,95	38,95
56 Kulturskole	12,79	12,79	12,79	12,79	12,79
57 Bibliotek	11,03	11,03	11,03	11,03	11,03
60 Brann	20,72	20,72	20,72	20,72	20,72
61 Landbruk	9,09	9,09	9,09	9,09	9,09
62 Teknisk drift	73,00	75,40	75,40	75,40	75,40
63 Kart og byggesak	19,10	19,20	19,20	19,10	19,10
70 Kemnerkontoret	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
71 Servicesenter	14,00	12,00	12,00	12,00	12,00
80 Renhold	89,48	91,48	92,31	93,31	93,31
81 Bygg og eiendom	51,47	51,66	51,66	51,66	51,66
82 Matproduksjon	22,63	23,28	23,28	23,28	23,28
Sum årsverk	2 351,22	2 413,81	2 413,54	2 415,04	2 415,04
Årsverk lærlinger	42,00	42,00	42,00	42,00	42,00
Sum årsverk	2 393,22	2 455,81	2 455,54	2 457,04	2 457,04

Veksten i antall årsverk fra budsjett for 2018 til budsjett 2019 er på 62,59 årsverk. Det er i budsjettet foreslått opprettet 30,13 årsverk og inndratt 10,15 årsverk, det vil si en vekst på 19,97 årsverk. Differansen på 42,62 årsverk har sammenheng med at det i 2018 er blitt opprettet og inndratt stillinger i forbindelse med enkeltsaker. Ved behandling av 1. tertialrapport, jf. k.sak 44/2018, ble det opprettet 19,71 faste årsverk og inndratt 2,41 årsverk. Ytterligere 22,73 årsverk ble opprettet og 4,66 årsverk ble inndratt i 2. tertialrapport. Inkludert i årsverksendringer er justeringer i forbindelse med timetildelingen med nytt skoleår 2018/2019 på 5,3 årsverk.

Innen VO 40 Pleie og omsorg har det vært en brutto økning på 26 årsverk, hvis en ser bort ifra flyttingen av 14,1 årsverk fra VO 40 til nyopprettet Enhet for tjenestetildeling og samordning under VO 11 Administrasjon og fellesutgifter. Økningen knytter seg hovedsakelig til ressurskrevende brukere og opprettelsen av nytt bofellesskap i Byporten sør i Brumunddal med 18,6 årsverk. Videre har hjemmetjenesten blitt styrket med 3,6 årsverk og innføringen av langturnus har medført en styrking på 0,9 årsverk. I forbindelse med innføringen av ny pedagog- og bemanningsnorm i barnehagene ble det i 1. tertialrapport opprettet 11,3 årsverk barnehagelærer/ pedagogisk leder. Ringsaker blir vertskommune for ny interkommunal barnevernsvakt fra 1.1.2019 og VO 50 Barnevern ble styrket med 4 årsverk i 1. tertialrapport og ytterligere 8,02 årsverk i budsjett 2019.

Det legges opp til at alle deltidsstillinger søkes tillagt eksisterende deltidsstillinger slik at omfanget av deltidsstillinger reduseres.

Antall lærlinger er holdt uendret på 42 fra budsjett 2018.

Driftsbudsjettet

Driftsbudsjettet viser kommunens driftsutgifter/-inntekter, avsetninger/bruk av tidligere avsetninger og regnskapsresultat for året.

I tabellen nedenfor fremvises budsjettskjema 1A for driftsinntekter og driftsutgifter knyttet til virksomhetsområde 90 Felles i rådmannens forslag til budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022. I skjemaet vises først summen av de frie inntektene og deretter hvordan de er disponert til netto finansutgifter, netto avsetninger, investeringsformål og det resterende til driftsformål (skjema 1B).

Tabell 2.4.2 Driftsbudsjett 2019-2022, budsjettskjema 1A (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Skatt på inntekt og formue	-816 755	-816 755	-816 755	-816 755
Ordinært rammetilskudd	-1 001 753	-1 005 061	-1 006 485	-1 005 574
Skatt på eiendom	-129 000	-132 000	-135 000	-138 000
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	-87 878	-81 123	-74 735	-69 207
Sum frie disponible inntekter	-2 035 386	-2 034 939	-2 031 975	-2 029 536
Renteinntekter og utbytte	-64 156	-79 644	-83 794	-82 659
Gevinst finansielle instrumenter (OM)	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	87 652	93 867	102 774	103 042
Tap finansielle instrumenter (OM)	0	0	0	0
Avdrag på lån	127 481	134 221	139 209	142 590
Netto finansinntekter/-utgifter	150 977	148 444	158 189	162 973
Til dekning av tidl. års merforbruk	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	0	0	0	0
Til bundne avsetninger	0	0	0	0
Bruk av tidl. års mindreforbruk	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-35 000	-20 000	-23 000	-22 000
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0	0
Netto avsetninger	-35 000	-20 000	-23 000	-22 000
Overført til investeringsbudsjettet	2 495	0	0	0
Til fordeling drift	-1 916 914	-1 906 495	-1 896 786	-1 888 563
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 916 914	1 906 495	1 896 786	1 888 563
Merforbruk/mindreforbruk	0	0	0	0

Tabell 2.4.3 på neste side viser nivået på netto driftsutgifter i perioden 2019-2022 fordelt på det enkelte virksomhetsområde i samsvar med økonomireglementets bestemmer, budsjettskjema 1B. Tallene inneholder virksomhetenes overføring av driftsmidler til investeringsbudsjettet (i 2018), samt andre kalkulatoriske kostnader (alle år).

Tabell 2.4.3 Netto driftsutgifter pr. virksomhetsområde 2019-2022, budsjettskjema 1B (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
10. Politiske styringsorganer mv.	13 316	11 477	12 861	11 477
11. Administrasjon og fellesutgifter	162 995	163 169	163 169	163 169
20. Barnehage	241 017	240 810	240 810	240 810
30. Undervisning	449 240	446 133	445 904	445 904
40. Pleie og omsorg	480 013	476 725	473 866	470 729
50. Barne- og ungdomsvern	73 591	73 591	73 591	73 591
51. Sosiale tjenester	85 886	85 514	85 514	85 514
52. Helsestasjoner	21 417	21 527	21 858	21 858
55. Kultur	45 350	44 542	44 542	44 542
56. Kulturskole	7 431	7 431	7 431	7 431
57. Bibliotek	7 953	7 953	7 953	7 953
60. Brann	22 347	22 347	22 347	22 347
61. Landbruk	6 804	6 804	6 804	6 804
62. Teknisk drift	41 948	40 257	40 257	40 257
62. Teknisk drift (VAR)	0	0	0	0
63. Kart og byggesak	2	1 672	1 672	1 672
63. Kart og byggesak (byggesak)	0	0	0	0
70. Kemnerkontoret	2 469	2 469	2 469	2 469
71. Servicesenter	9 017	9 017	9 017	9 017
80. Renhold	55 647	56 935	57 195	57 195
81. Bygg og eiendom	77 648	79 972	79 310	79 169
82. Matproduksjon	19 676	19 676	19 676	19 676
87. Overføringer	29 889	29 990	29 328	29 328
88. Tilleggsbevilgninger	104 547	104 547	104 547	104 547
89. Felles motpost kalkulerte poster mv.	-41 289	-46 063	-53 335	-56 636
Sum netto driftsutgifter	1 916 914	1 906 495	1 896 786	1 888 563

Av tabellen kan det se ut som om virksomhetsområdene Teknisk drift (innenfor VAR) og Kart og byggesak (innenfor byggesaksområdet) utgjør en liten andel av kommunens virksomhet. Dette har sammenheng med at inntektene dekker hele, deler av eller overstiger utgiftene.

Virksomhetsområdene Barnehage, Undervisning og Pleie og omsorg utgjør de største andelen av kommunens netto driftsutgifter. Barnehageområdets andel av netto driftsutgiftene utgjør 12,57 %, undervisning 23,44 %, mens pleie og omsorgs andel er på 25,04 %.

I tabellen under fremvises hovedtallene fra driftssiden i rådmannens forslag til budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022

Tabell 2.4.4 Driftsbudsjett 2019-2022, sammendrag (kr 1.000)

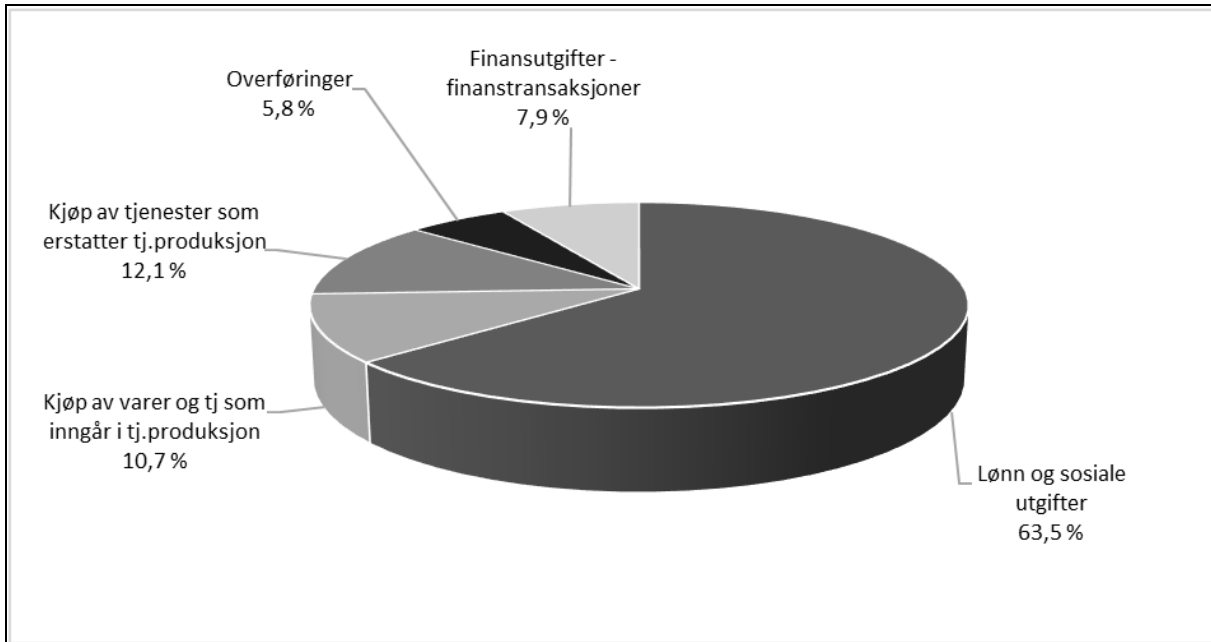
	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter	2 522 390	2 518 865	2 518 252	2 515 177
Driftsinntekter	904 526	916 486	927 252	935 788
Netto driftsutgifter (-)	1 617 864	1 602 379	1 591 000	1 579 389
Frie inntekter mv	1 818 508	1 821 816	1 822 240	1 822 329
Brutto driftsresultat	200 644	219 437	231 240	242 940
Eksterne finansinntekter	64 517	80 005	84 155	83 020
Eksterne finansutgifter	215 947	228 902	242 797	246 446
Netto driftsresultat	49 214	70 540	72 598	79 514

Tabellen viser at det er budsjettert med et brutto driftsresultat på 200,644 mill. kroner i 2019. Det budsjetteres med en økning i årene 2020 til 2022 til henholdsvis 219,437 mill. kroner, 231,240 mill.

kroner og 242,940 mill. kroner. Netto driftsresultat er budsjettetert med 49,214 mill. kroner i 2019, mens det budsjetteres med en økning i årene 2020 til 2022 til henholdsvis 70,540 mill. kroner, 72,598 mill. kroner og 79,517 mill. kroner.

Figur 2.4.1 viser fordelingen av utgiftssiden inklusiv eksterne finansutgifter i driftsbudsjettet, som utgjør til sammen 2,738 mrd. kroner. Dette beløpet fremkommer som summen av alminnelige driftsutgifter på 2,522 mrd. kroner og eksterne finansutgifter på 215,947 mill. kroner.

Figur 2.4.1 Brutto driftsutgifter pr. utgiftstype, budsjett 2019

I en tjenestebasert virksomhet vil lønnsutgiftene være den dominerende utgiftstypen. Lønn og sosiale utgifter utgjør til sammen 1,740 mrd. kroner, eller 63,5 % av utgiftsnivået i kommunen. I tillegg kommer avsetninger til lønnsreserven med 104,037 mill. kroner. Hvis denne reserven innregnes utgjør samlet lønnsbudsjett 1,844 mrd. kroner, tilsvarende 67,33 % av de samlede driftsutgiftene.

Kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjon omfatter en rekke driftsutgifter, som ulike former for forbruksmateriell, vedlikeholdsmateriell, forsikringer, annonsering, opplæring, transport, energi, ulike leieutgifter, inventar/utstyr m.m. Til sammen utgjør dette 292,242 mill. kroner.

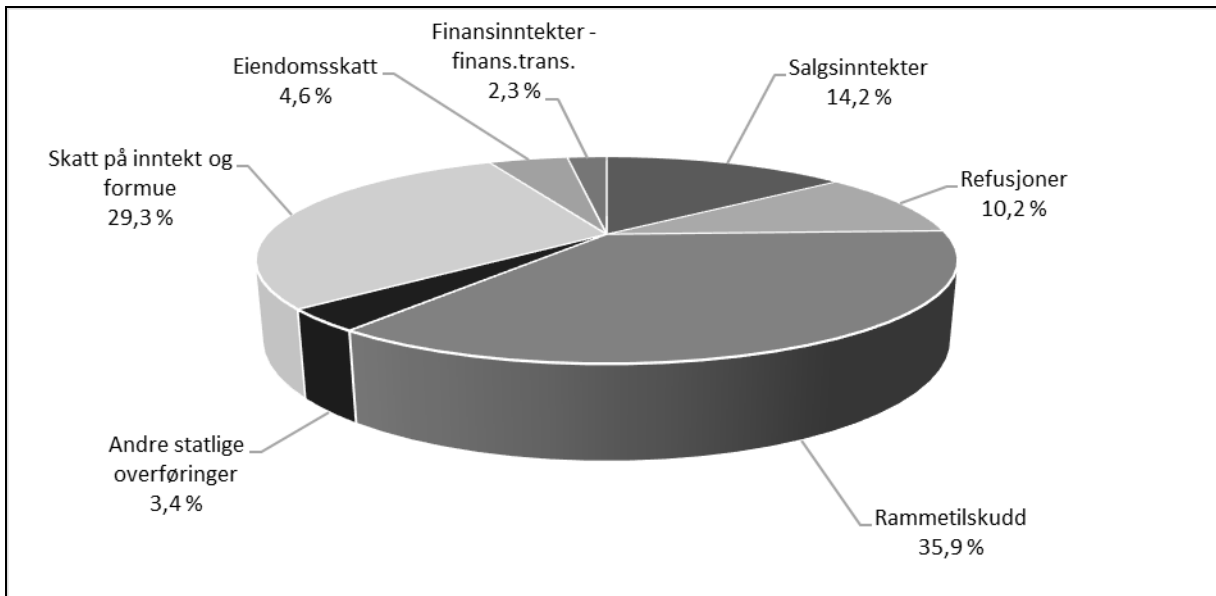
Kjøp av tjenester som erstatter tjenesteproduksjon omfatter kjøp av tjenester fra staten, fylkeskommunen, andre kommuner, interkommunale selskaper og foretak, private og tilskudd til ikke-kommunale barnehager. I sum utgjør dette 331,220 mill. kroner, hvorav tilskudd til ikke-kommunale barnehager utgjør 121,742 mill. kroner.

Overføringer omfatter overføringer til andre offentlige virksomheter, interkommunale selskaper og foretak, lag og foreninger, privatpersoner m.m. Det er budsjettetert med totalt 159,277 mill. kroner i overføringer.

Finansutgifter er renteutgifter, avdrag og sosiale utlån, og utgjør til sammen 215,947 mill. kroner.

Figur 2.4.2 viser fordeling av inntektssiden inklusiv eksterne finansinntekter i driftsbudsjettet, som utgjør til sammen 2,788 mrd. kroner. Dette beløpet fremkommer som summen av de alminnelige driftsinntektene på 2,723 mrd. kroner og de eksterne finansinntektene på 64,517 mill. kroner.

Figur 2.4.2 Brutto driftsinntekter pr. inntektstype, budsjett 2019

Salgsinntekter, det vil si ulike former for brukerbetalinger, oppholdsavgifter, husleieinntekter, konsesjonskraftinntekter, årsavgifter med videre, utgjør 396,642 mill. kroner.

Refusjoner omfatter blant annet refusjon sykelønn og fødselspenger, ulike øremerkede statstilskudd, samt refusjoner fra fylkeskommunen, kommuner og andre. Til sammen utgjør refusjoner 284,169 mill. kroner.

De store inntekstpostene i kommunen er rammetilskudd og skatt på inntekt og formue. Disse budsjettpostene utgjør henholdsvis 1,002 mrd. kroner og 816,755 mill. kroner. Skatt på inntekt og rammetilskudd finansierer 65,24 % av driftsutgiftene i budsjettet for 2019.

Andre statlige overføringer, herunder vertskommunetilskudd, integreringstilskudd og rentekompensasjonstilskudd knyttet til gjennomførte investeringer i grunnskolen og i eldreomsorgen, beløper seg til 94,715 mill. kroner.

Eiendomsskatt utgjør 129,0 mill. kroner av inntektene.

Finansinntektene utgjør 64,517 mill. kroner, og omfatter renteinntekter på 26,233 mill. kroner, ordinært utbytte fra Eidsiva Energi AS med 33,672 mill. kroner samt mottatte avdrag på utlån og renter av utlån til andre på til sammen 4,251 mill. kroner.

Investeringsbudsjettet

Investeringsbudsjettet viser investeringsutgifter inklusiv utlån og aksjekjøp med tilhørende finansiering i budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022.

I budsjettskjema 2A føres virksomhetsområde 90 Felles. I skjemaet vises først summen av investeringer i anleggsmidler (skjema 2B), utlån/aksjekjøp, avdrag vedrørende formidlingslån og avsetninger. Deretter vises det hvordan investeringsbeløpene er foreslått finansiert. En analyse av tallene fremkommer av kapittel 2.5.

Tabell 2.4.5 Investeringsbudsjettet 2019-2022, budsjettskjema 2A (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Investeringer i anleggsmidler	516 220	336 240	273 920	369 920
Utlån og forskutteringer	50 000	50 000	50 000	50 000
Kjøp av aksjer og andeler	7 700	7 700	7 700	7 700
Avdrag på lån	11 576	12 966	14 207	15 810
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0
Avsetninger	25 000	10 000	10 000	10 000
Årets finansieringsbehov	610 496	416 906	355 827	453 430
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	-379 540	-270 472	-265 936	-174 008
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-25 200	-10 000	-10 000	-10 000
Tilskudd til investeringer	-85 140	-41 300	0	-158 728
Kompensasjon for merverdiavgift	-66 845	-34 768	-22 084	-53 984
Mottatte avdrag på lån og refusjoner	-11 576	-12 966	-14 207	-15 810
Andre inntekter	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-568 301	-369 506	-312 227	-412 530
Overført fra driftsbudsjettet	-2 495	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-39 700	-47 400	-43 600	-40 900
Sum finansiering	-610 496	-416 906	-355 827	-453 430
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Store planlagte investeringer i skolebygg, flerbrukshaller, svømmebasseng, sykehjem, vegger, parker, bolig- og næringstomter inkludert grunnerverv, og prosjekter innen vann og avløp bidrar til høye investeringsutgifter i hele planperioden. Som det fremgår av tabellen over, skal det investeres for 1,496 mrd. kroner i perioden 2019-2022.

I 2019 skal det investeres for 516,22 mill. kroner, hvorav investeringer vedrørende VAR området utgjør 146,5 mill. kroner. En detaljert oversikt over investeringene er tatt inn i del 2.3.

2.5 Økonomisk konsekvensanalyse 2019 - 2022

De etterfølgende tabeller og figurer er en mer inngående analyse av de økonomiske konsekvensene av rådmannens forslag til budsjett 2019 og økonomiplan for 2019-2022. Tallene i tabellen under er hentet fra økonomisk oversikt for drifts- og investeringsbudsjettet. Finansieringsanalysen gir uttrykk for hvordan midler er anskaffet og på hvilken måte disse midlene er benyttet.

Tabell 2.5.1 Finansieringsanalyse 2019-2022 (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
I. Drift				
+ Driftsinntekter	2 723 034	2 738 302	2 749 492	2 758 117
- Driftsutgifter	2 522 390	2 518 865	2 518 252	2 515 177
= Brutto driftsresultat	200 644	219 437	231 240	242 940
+ Renteinntekter og utbytte	64 156	79 644	83 794	82 659
+ Mottatte avdrag sosiale lån	361	361	361	361
- Renteutgifter	87 652	93 867	102 774	103 042
- Avdrag på lån	127 481	134 221	139 209	142 590
- Sosiale utlån	814	814	814	814
= Netto driftsresultat	49 214	70 540	72 598	79 514
II. Investeringer mv				
+ Brutto investeringsutgifter	516 220	336 240	273 920	369 920
+ Utlån mv	50 000	50 000	50 000	50 000
+ Kjøp av aksjer og andeler	7 700	7 700	7 700	7 700
+ Netto renter og avdrag formidlingslån	0	0	0	0
- Investeringstilskudd	85 140	41 300	0	158 728
- Kompensasjon for merverdiavgift	66 845	34 768	22 084	53 984
- Salg av tomter og fast eiendom	25 200	10 000	10 000	10 000
= Netto finansieringsbehov	347 521	237 332	226 938	125 394
III. Finansiering				
+ Bruk av lån	379 540	270 472	265 936	174 008
+ Bruk av arbeidskapital	0	0	0	0
- Økning i arbeidskapital	32 019	33 140	38 998	48 614
= Sum finansiering	347 521	237 332	226 938	125 394

Tabellen over viser hvilke utgifter og inntekter som påvirker netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat viser det økonomiske resultatet av kommunens ordinære driftsvirksomhet før det tas hensyn til finansposter. Brutto driftsresultat gir uttrykk for kommunens evne til å betjene lånegjeld og evne til å finansiere deler av årets investeringer over driftsbudsjettet, samt evne til å avsette midler til senere års bruk. Brutto driftsresultat må være tilstrekkelig stort til å dekke netto utgifter til renter og avdrag, samt nødvendige avsetninger.

Netto driftsresultat viser hvilke driftsinntekter kommunen har tilbake etter at driftsutgifter og netto finansutgifter er dekket. Netto driftsresultat er den indikatoren som best forklarer økonomisk balanse.

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene i kommunen (netto resultatgrad) måler hvor mye som prosentvis er igjen til å dekke fremtidige driftsutgifter, investeringer og avsetninger. Teknisk beregningsutvalg (TBU) har oppgitt at netto resultatgrad bør være på 1,75 %.

Kommunens driftsmargin (netto driftsresultat) er 1,81 % i 2019 og er positiv i alle årene i økonomiplanperioden. Korrigert for tilleggsbevilgningsposter til lønnsoppgjør, økte pensjonsutgifter og formannskapetets tilleggsbevilgningspost, vil driftsmarginen i 2019 være -2,03 %. Rådmannen vil understreke behovet for fortsatt å styrke netto driftsresultat, det vil si redusere sårbarheten for svingninger i rammebetingelsene. Ved inntektsvekst fremover må det være prioritert å styrke netto driftsresultat.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter og fordeles til kommunene gjennom inntektssystemet. Frie inntekter er inntekter som kommunene i utgangspunktet kan disponere fritt, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. I de senere årene har veksten i frie inntekter vært begrunnet med økt satsing innenfor prioriterte områder. Frie inntekter er ført opp med 1,819 mrd. kroner i budsjett 2019.

Skattedekningsgraden viser hvor stor del av sum driftsutgifter som blir finansiert ved skatteinntektene, mens skatte- og rammetilskuddsgraden viser hvor stor del av driftsutgiftene som blir finansiert av frie inntekter.

Tabell 2.5.2 Frie inntekter i % av sum driftsutgifter 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Skattedekningsgrad i %	32,38	32,43	32,43	32,47
Skatte- og rammetilskuddsgrad i %	72,09	72,33	72,36	72,45

De siste årene har frie inntekter finansiert om lag 72 % av kommunens driftsutgifter. Utviklingen av dette nøkkeltallet sier hvor stor del av driftsutgiftene som må finansieres av andre inntekter.

Tabellen over viser at skatte- og rammetilskuddsgraden er på samme nivå i hele økonomiplanperioden som den har vært de siste årene. En må da huske at i tidligere budsjetter har tilleggsbevilgningspostene inngått i driftsutgiftene. Fra budsjettet 2018 er disse budsjettert som avsetning til disposisjonsfond i tråd med føringene gitt i KOSTRA-veilederen og utgjør 104,547 mill. kroner.

De rene investeringsutgiftene i 2019 utgjør brutto 516,22 mill. kroner, mens utlån utgjør 50 mill. kroner, til sammen 566,22 mill. kroner. Det er i tillegg budsjettert med et egenkapitalinnskudd i KLP på 7,7 mill. kroner. Detaljert oversikt over brutto investeringsutgifter pr. prosjekt fremgår av del 2.3 foran.

Et normtall for omfanget av investeringsutgifter er at brutto investeringsutgifter ikke bør utgjøre mer enn 15 % av totale driftsinntekter. Tabell 2.5.3 viser hvor mye investeringsutgiftene utgjør av driftsinntektene i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.3 Brutto investeringsutgifter i % av driftsinntekter

	2019	2020	2021	2022
Brutto investeringsutgifter, inklusiv utlån	20,79 %	14,11 %	11,78 %	15,22 %
Brutto investeringsutgifter, eksklusiv utlån	18,96 %	12,28 %	9,96 %	13,41 %
Brutto investeringsutgifter, ekskl. utlån og VAR	13,58 %	7,51 %	5,10 %	10,92 %

I tabellen over er brutto investeringsutgifter vist både med og uten årlig utlån på 50 mill. kroner, og med og uten investeringer knyttet til VAR. En har her valgt å holde de andre utgiftene vedrørende Startlån og kjøp av aksjer og andeler utenom. Tabellen viser at Ringsaker ligger noe over normtallet på 15 % i 2019, men er innenfor normtallet i slutten av perioden (2020-2022).

Investerings siden må tilpasses til hva som på et forsvarlig vis kan finansieres av renter og avdrag over driftsbudsjettet. En økning av investeringsbeløpet innebærer at det må legges til rette for et permanent høyere driftsbeløp til renter og avdrag i driftsbudsjettet. Andelen rente- og avdragsutgifter i forhold til driftsinntektene har vært stigende de siste årene. Et høyt investeringsnivå, som i hovedsak er finansiert av lån, vil binde opp en større andel av driftsbudsjettet til finansutgifter på bekostning av den løpende drift og egenfinansiering av investeringer. Tabellen nedenfor viser hvordan rente- og avdragsbelastningen utvikler seg i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.4 Rente og avdragsbelastning i % av driftsinntektene

	2019	2020	2021	2022
Brutto renter og avdrag	7,90 %	8,33 %	8,80 %	8,91 %

Normtallet for rente- og avdragsbelastningen tilsier at denne ikke bør overstige 7 %. Tabell 2.5.4 viser at Ringsaker kommune overstiger dette normtallet noe i økonomiplanperioden. Det vil være vanskelig å frigjøre nok midler i driftsbudsjettet til at en kan dekke ytterligere renter og avdrag. Dermed blir det en prioriteringssak om løpende driftsutgifter skal reduseres, det vil si omfang og/eller kvalitet på tjenesteproduksjonen, for å dekke renter og avdrag som følge av økte låneopptak til finansiering av investeringsformål, eller om investeringsnivået skal etableres på et lavere nivå enn dagens nivå.

Investeringer vil i stor grad måtte finansieres gjennom låneopptak. Av planlagte investeringer i planperioden er 171,6 mill. kroner finansiert ved bruk av fond og 2,495 mill. kroner er finansiert av driftsmidler. Momskompensasjonen bidrar med egenfinansiering av investeringer på totalt 177,681 mill. kroner i planperioden. Samlet låneopptak til investeringer i økonomiplanperioden utgjør 1,09 mrd. kroner. I tillegg er det forutsatt tatt opp Startlån i Husbanken for totalt 200 mill. kroner, det vil si 50 mill. kroner årlig i planperioden.

Tabell 2.5.5 viser låneopptak til finansiering av investeringer i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.5 Låneopptak eksklusiv Startlån (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Låneopptak eksklusiv Startlån	329 540	220 472	215 936	124 008

Ringsaker kommune hadde pr. 31.12.2017 regnskapsført 2,591 mrd. kroner i samlet langsiktig gjeld (inkludert Startlån i Husbanken). Avdrag på lån og nye låneopptak i 2018 tilsier et anslag for langsiktig gjeld pr. 31.12.2018 på 2,982 mrd. kroner. Tabellen nedenfor viser hvordan den langsiktige gjelden vil utvikle seg i økonomiplanperioden. Innbetaling av ekstraordinære avdrag vil kunne justere disse estimatene.

Tabell 2.5.6 Utviklingen av kommunens lånegjeld (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
+ Bruk av lån	379 540	270 472	265 936	174 008
- Avdrag	139 057	147 187	153 416	158 400
= Netto økning i gjeld	240 483	123 285	112 520	15 608
Langsiktig gjeld (LG)	3 222 800	3 346 085	3 458 605	3 474 213

Rådmannens forslag til budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022 medfører at kommunens langsiktige gjeld (eksklusiv pensjonsforpliktelser) ved utgangen av økonomiplanperioden vil være på om lag 3,474 mrd. kroner. Gjennom økonomiplanperioden øker gjeldsnivået med 491,896 mill. kroner.

Et normtall for langsiktig gjeld er at denne over tid ikke bør overstige 50 % av driftsinntektene. Her vil imidlertid gjeldens sammensetning spille inn, blant annet hvor stor andel av gjelden som er (helt/delvis) selvfinansierende. Tabellen nedenfor viser hvordan den langsiktige gjelden i prosent av driftsinntektene vil utvikle seg gjennom økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.7 Langsiktig gjeld i % av driftsinntektene

	2019	2020	2021	2022
LG i % av driftsinntekter	118,35 %	122,20 %	125,79 %	125,96 %
Korrigert LG i % av driftsinntekter	82,18 %	83,57 %	84,79 %	84,97 %

Gjelden som andel av driftsinntektene vil i økonomiplanperioden øke fra 118,35 % i 2019 til 125,96 % i 2021. For å få låneandelen ned, betinger dette enten et lavere investeringsvolum og/eller frigjøring av midler i driftsregnskapet til finansiering av investeringer.

Av kommunens langsiktige stipulerte gjeld pr. 31.12.2018 på 2,982 mrd. kroner, utgjør gjeld knyttet til selvkostområdet for vann, avløp og renovasjon (VAR) 808,676 mill. kroner. Denne gjelden blir finansiert gjennom gebyrer som kommunen krever inn fra abonnementene. Låneopptak knyttet til selvkostområdet utgjør 146,5 mill. kroner i 2019 og totalt 479,8 mill. kroner i hele økonomiplanperioden.

Kommunen mottar også rentekompensasjonstilskudd for skoleanlegg, og kompensasjonstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem fra Husbanken til delvis finansiering av lån knyttet til skoleanlegg og omsorgsboliger/sykehjem. I 2019 vil om lag 176 mill. kroner av den langsiktige gjelden bli finansiert helt/delvis ved disse kompensasjonsordningene.

Korrigert for den andelen av gjelden som er helt/delvis selvfinansierende, utgjør den langsiktige lånegjelden 82,18 % av driftsinntektene i 2019 og 84,97 % i 2022.

Arbeidskapitalen er definert som totale likvide midler og kortsiktige fordringer fratrukket kortsiktig gjeld. Balansetallene som ligger bak beregningen av arbeidskapitalen tar ikke hensyn til faktisk utvikling i driftsåret 2018, men bygger på regnskap 2017 og opprinnelig vedtatt budsjett 2018. Arbeidskapitalen gir et bilde av kommunens likviditetssituasjon. Endringen i arbeidskapitalen sier noe om hvorvidt kommunens betalingsevne har forbedret eller forverret seg i løpet av perioden. I tabell 2.5.8 vises utviklingen av arbeidskapitalen i økonomiplanperioden.

Tabell 2.5.8 Utvikling av arbeidskapitalen 2019-2022 (kr 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Akkumulert arbeidskapital	1 190 134	1 223 274	1 262 272	1 310 886
Arbeidskapital i % av driftsinntektene	43,71 %	44,67 %	45,91 %	47,53 %
Endring i arbeidskapital	32 019	33 140	38 998	48 614

I en sunn kommuneøkonomi bør arbeidskapitalen utgjøre minst 8-10 % av driftsinntektene. Tabellen viser at Ringsaker kommune ligger over dette normtallet i hele økonomiplanperioden. En andel av arbeidskapitalen består av ubrukte lånemidler, og den reelle arbeidskapitalsituasjonen er ikke så sterk som forholdstallet gir uttrykk for. Ringsaker kommune har imidlertid god likviditet og betalingsevne.

Det budsjetteres med en økning i arbeidskapitalen i 2019 på 32,019 mill. kroner. For hele økonomiplanperioden styrkes arbeidskapitalen med 152,771 mill. kroner. Økningen i arbeidskapitalen skyldes at tilleggsbevilgningspostene er budsjettert som avsetning til disposisjonsfond, og ikke som en overføringsutgift som tidligere år.

Tabell 2.5.9 viser kommunens fond ved utgangen av 2017. For nærmere informasjon om fondssammensetningen vises det til angitte kapitler i regnskapsheftet 2017 og til nærmere omtale i årsberetningen for 2017.

Tabell 2.5.9 Fonds pr. 31.12.2017 (kr 1.000)

Fonds	Balansens kapittel	Regnskap 2017
Disposisjonsfond	2.56	698 706
Bundne driftsfond	2.51	135 121
Ubundne investeringsfond	2.53	279 408
Bundne investeringsfond	2.55	5 801
Sum fond		1 119 036

Lønnsreserven inngår i disposisjonsfond med 176,178 mill. kroner.

Det er ubalanse mellom driftsinntekter og driftsutgifter i hele økonomiplanperioden. I driftsbudsjett 2019 er det forutsatt bruk av disposisjonsfond med 35 mill. kroner. Dette må ses sammen med 2. tertialrapport 2018, hvor økningen i frie inntekter på 12,933 mill. kroner ble avsatt disposisjonsfond overført bevilgninger generelt til bruk i budsjett 2019 for å dekke opp for den lave inntektsveksten i 2019. I 2. tertialrapport ble utbetalingen av overkursen fra Eidsiva Energi AS disponert ved at 15 mill. kroner ble avsatt disposisjonsfond overførte bevilgninger generelt for å balansere budsjett 2019, mens resterende del av overkursen på 28,92 mill. kroner ble avsatt likviditetsfondet og renteberegnes.

Budsjett 2019 inneholder engangsutgifter med til sammen 2,885 mill. kroner, som er finansiert ved bruk av disposisjonsfond overførte bevilgninger generelt. De resterende 4,182 mill. kronene i bruk av disposisjonsfond i 2019 skyldes at driftsutgiftene har økt mer enn driftsinntektene.

Inntil videre er de tre siste årene i økonomiplanen rent teknisk saldert ved bruk av disposisjonsfond, men må ved rullering av økonomiplan dekkes inn med permanente utgiftskutt og/eller oppjustering av inntektssiden i budsjettet. Det er derfor helt nødvendig i tiden fremover å arbeide videre med tiltak for å etablere et driftsnivå som står i forhold til driftsinntektene.

Det er gjort vedtak om bruk av en andel av ubundne investeringsfond, både i budsjett for 2018 og finansiering av prosjekter som ikke var avsluttet pr. 31.12.2017. Til sammen 52,736 mill. kroner er allerede bundet opp, slik at den reelle summen pr. 31.12.2017 er på 226,672 mill. kroner.

I investeringsbudsjettet er det lagt opp til at en avsetter inntektene fra tomtsalg og fast eiendom til henholdsvis fond jordkjøp og investeringsfondet med 25 mill. kroner i 2019 og 10 mill. kroner årlig for resten av økonomiplanperioden. Totalt brukes 167,1 mill. kroner av ubundet investeringsfond til finansiering av planlagte investeringer i planperioden.